

SINIRLARIN ÖTESİNDEKİ İNSANLIK

2022 YILI KIBRIS'IN KUZEYİNDE MÜLTECİ HAKLARI İZLEME RAPORU

Bu yayın Avrupa Birliği tarafından finanse edilmiştir. İçerik tamamıyla İnsan Hakları Platformu sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

2022 YILI KIBRIS'IN KUZEYİNDE MÜLTECİ HAKLARI İZLEME RAPORU

Hazırlayan
Aslı Murat

Katkıda Bulunanlar
Ali Dayıoğlu - **Editör**
Adem Arkadaş - **Uzman Görüşü**
Fezile Osum - **Uzman Görüşü**

Yayınlayan
İnsan Hakları Platformu

Birinci Baskı
Eylül 2023, Lefkoşa

Tasarım
Cypdes Factory Advertising

 Girne Caddesi 168, Lefkoşa

 insanhaklariplatformu@gmail.com

 ihp.hrp **ihp.hrp** **ihp_hrp**

Bu yayın Avrupa Birliği tarafından finanse edilmiştir. İçerik tamamıyla İnsan Hakları Platformu sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

**İnsan
Hakları
Platformu**
Human Rights Platform

İÇİNDEKİLER

Özet	5
Giriş	6
Metodoloji	7
Hukuki Çerçeve	8
Sığınma Hakkı ve Mülteci Statüsünü Belirleme Prosedürü	9
<i>i. 'Mevzuat'</i>	9
<i>ii. Uygulama</i>	9
Sınır Dışı Etmeme, Geri Göndermeme (non-refoulement) İlkesi ve Risk Değerlendirmesi, Kötü Muamele ve İşkence Yasağı	11
<i>i. 'Mevzuat'</i>	11
<i>ii. Uygulama</i>	13
Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği ile Mültecilerin Cezalandırılmama İlkesi	16
<i>i. 'Mevzuat'</i>	16
<i>ii. Uygulama</i>	17
Adil Yargılanma Hakkı ve Ücretsiz Hukuki Destek Sağlanması	18
<i>i. 'Mevzuat'</i>	18
<i>ii. Uygulama</i>	18
Sosyal Hizmet - Sosyal Yardımdan Yararlanma ve Eğitim Hakkı	19
<i>i. 'Mevzuat'</i>	19
<i>ii. Uygulama</i>	19
Sonuç ve Öneriler	21

ÖZET

Bu rapor 2022 yılında mülteci hakları ile ilgili olarak Kıbrıs'ın kuzeyinde gerçekleşen olaylar, uygulamada yaşanan hak ihlalleri ve 'yerel yasa'ların uluslararası hukukla çelişen ve eksik bırakılan yönleri ile ilgilidir. Mülteci hakları genel anlamda ele alındığında çok geniş bir hak yelpazesine sahip bir konudur. Kıbrıs'ın kuzeyinde uygulanabilir kapsamlı bir sığınma sistemi olmadığı için, mültecilerin karşılaştıkları temel problemler belli başlıklar altında toplanmaktadır. O yüzden raporda tüm hakların ele alınmasından ziyade, sığınma hakkı – geri gönderilmeme prensibi, kişi özgürlüğü hakkı – cezalandırmama ve adil yargılama hakkı ile mültecilerin sosyal hizmetler ve zorunlu eğitimden yararlanamamaları üzerine tespitler yapıp öneriler geliştirilmiştir.

Kıbrıs'ın kuzeyindeki mevcut 'mevzuat',¹ "usulüne göre yürürlüğe giren anlaşmalar kanun hükmündedir" düzenlemesi çerçevesinde mülteci haklarını güvence altına almasına rağmen, uygulayıcılar 'yerel yasa'lardaki ciddi eksiklik ve hatalardan kaynaklı hak ihlallerine neden olmaktadır. Uluslararası insan hakları hukuku kaidelerinde düzenlenen temel prensiplere rağmen, sığınmacı ve mülteciler, Kıbrıs'ın kuzeyine düzensiz giriş yapmaya çalıştıkları için hâlâ tutuklanmakta, yargılanmakta ve sınır dışı edilmektedirler. Halbuki uluslararası korumaya ihtiyaç duyan kişilerin tutuklanmasının istisna olması gerekir. Ayrıca kurulacak olan risk değerlendirme sistemi ile otomatik sınır dışı yani geri gönderilme pratiğinin önüne geçilip alternatif çözüm önerileri geliştirilebilir.

Sığınmacıların maruz kaldıkları kötü muameleye varan en önemli sorunlardan biri alıkonma mekanlarındaki gayri insani barınma koşullarıdır. Özellikle 'polis' karakolları, eski cezaevi ve yurtlar Avrupa İşkence ve İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele ya da Cezayı Önleme Komitesi (CPT) standartlarına uygun değildir. Çocuklar özellikle karakoldaki gözaltı aşamasında yetişkinlerle aynı ortamlarda tutulmaktadır.

Sistem ve 'mevzuat'taki eksikliklerden dolayı sığınmacı ve mülteciler, ancak sivil toplum örgütlerinin desteği ile adli ve insani yardımdan yararlanabilmektedirler. Ücretsiz hukuki destek sunulmamakta, yargılamalar esnasında 'yasa' gereği zorunlu olan tercüman dahi istisnalar dışında adli yardım sağlayan Mülteci Hakları Derneği vasıtasıyla hazır edilmektedir.

Düzenli bir şekilde gelmiş sığınmacılar söz konusu olduğunda da 'yasa' temelinde değil ama çıkarılan 'tüzükler' aracılığıyla kişilerin Kıbrıs'ın kuzeyinde kalışları 'yasal' zemine kavuşturulmaktadır. Bu durumda bile sığınmacılar kamusal ve ücretsiz eğitim, sağlık, barınma gibi pek çok haktan mahrum bırakılmaktadırlar.

Yapılan izleme neticesinde edinilen bilgiye göre, mülteci hakları alanında yaşanan sorunların çözülme kavuşturulması için, siyasi otoritelerin keyfiyetine bırakılmadan, gereken sığınma sisteminin kurulması ve 'mevzuat' temelinde uygulanacak prosedüre göre sığınmacıların temel insan haklarının tesis edilmesi gerekmektedir.

¹1985 tarihli "Kıbrıs'ın kuzeyindeki Anayasa Md. 90/5": "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş uluslararası anlaşmalar yasa hükmündedir. Bunlar hakkında "Anayasaya" aykırılık iddiası ile "Anayasa Mahkemesi" olarak görev yapan "Yüksek Mahkemeye" başvurulamaz."

GİRİŞ

Bu raporun amacı, 2022 yılında, sığınma hakkına erişim, sosyal hizmetlerden yararlanma, cezalandırılmama ve geri gönderilmeme prensipleri çerçevesinde mültecilerin işkence ve kötü muameleye uğramama hakları ile adil yargılama çerçevesinde özellikle adli yardım ve ücretsiz tercüman desteği düzenlemeleri üzerinden ‘mevzuat’ taraması yapıp, uygulamadaki ihlalleri tespit edebilmektir. Bunlar yapılırken, mültecilerin belirtilen çerçevedeki haklarına yönelik uluslararası insan hakları sözleşmeleri de ele alınacaktır. Kıbrıs’ın kuzeyi her ne kadar siyasi manada uluslararası hukukun dışında duruyor olsa da, pek çok sözleşmeyi tek taraflı onay ‘yasa’larıyla ‘mevzuat’ına dâhil etmiştir. Bu doğrultuda sözleşmeler içerisinde bulunan hakları, koruma ve sağlama konusunda da sorumluluk sahibidir.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin (BMMYK) “2022 Yıl Ortası Eğilimleri” raporuna göre, savaşlar yanında gıda güvenliği krizinde yüksek risk altında olan insan sayısı 345 milyona yükselmiştir. Toplam mülteci sayısı, 2022 ortasında 2021 yılına göre %24 artışla 27,1 milyondan 32 milyona ulaşmıştır. Uluslararası korumaya ihtiyaç duyan mültecilerin % 56’sı Suriyeli, Ukraynalı ve Venezuelalılardan oluşmaktadır. Rusya’nın Ukrayna’yı işgal etmesi neticesinde, İkinci Dünya Savaşı’ndan bu yana en yoğun mülteci hareketi yaşanmıştır. Sıkıntılar sadece bu üç yerle sınırlı değildir. Örneğin, Afganistanlı mültecilerin sayısı artarak 2,8 milyona ulaşmıştır.² Genel tabloya bakıldığında, insanların geçmişte olduğu gibi bugün de sırf hayatta kalabilmek için yer değiştirmek zorunda olduklarını kabul edip, bu doğrultuda hak ihlallerini önleyici mekanizmaların hayata geçirilmesi elzemdir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (AİHS) insan hak ve özgürlüklerine ilişkin kuralları, Kıbrıs Cumhuriyeti’nde olduğu gibi, Kıbrıs’ın kuzeyinin de iç hukukunun bir parçasıdır.³ AİHS, henüz 1962 yılında ‘39/1962 sayılı yasa’ ile Kıbrıs Cumhuriyeti döneminde ‘mevzuat’a dahil edildiği ve ‘1985 Anayasası’nın’ geçici maddesi ile de bu geçiş korunduğu için diğer sözleşmelere nazaran yerel mahkemeler tarafından daha etkin şekilde uygulanmaktadır. Mevcut siyasi durum, Kıbrıs’ın kuzeyini uluslararası hukukun denetimi dışında tutsa da, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) nezdinde durum farklıdır. AİHM içtihatlarında⁴ belirtildiği üzere, Kıbrıs’ın kuzeyi Türkiye’nin fiili yargı yetkisi içerisinde kabul edilmektedir. Bu sebeple adanın kuzeyinde gerçekleşen pek çok insan hakkı ihaline yönelik Türkiye aleyhine dava açılabilmiştir. Henüz mülteci haklarına yönelik bu yönde yapılan bir başvuru yoktur.

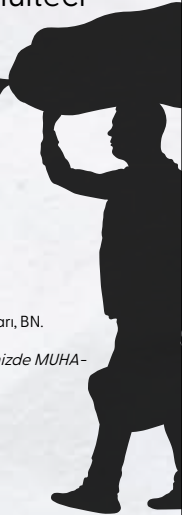
Kıbrıs, coğrafi konumu gereği, geçmişten bugüne çatışmaların devam ettiği sorunlu bölgelere olan yakınlığı sebebiyle, yıllardır mültecilerin acil ve hızlı bir şekilde erişebildikleri bir adadır.⁵ Hukuki anlamda var olan eksiklikler ve zorlaştırma girişimleri, mültecilerin Kıbrıs’ın kuzeyine gelişini engellemekte, düzensiz yolları kullanarak daha güvenliksiz yöntemlerle gelişleri devam etmektedir. Zaten düzensiz veya düzenli bir şekilde gelen sığınmacıların sayısı da bize göstermektedir ki, yasaklayıcı düzenlemelere rağmen dünyadaki savaş ve zulüm devam ettiği sürece, insanların hayatta kalmak ve daha iyi yaşam koşullarına ulaşabilmek için sığınma hareketleri de devam edecektir. Bu doğrultuda yapılması gereken, Kıbrıs’ın kuzeyindeki ‘mevzuat’ın gözden geçirilmesini yanı sıra uluslararası insan hakları sözleşmeleri ve denetim mekanizmaları çerçevesinde tanınan mülteci hakları bağlamında insani koşulların sağlanmasıdır.

2 BMMYK, Mid-Year Trends 2022, <https://www.unhcr.org/mid-year-trends-2022>, Erişim tarihi, 23.01.2023.

3 Zaim Necatigil, Kıbrıs Uyuşmazlığı ve AİHM Kısacasında Türkiye, Lefkoşa, Işık Kitabevi, Lefkoşa 2006, s. 1-23.

4 AİHM’in Türkiye’ye karşı 18.12.1996 tarihli Loizidou kararı, BN. 15318/89; AİHM’in Türkiye’ye karşı 31.3.2005 tarihli Adalı kararı, BN. 38187/97; AİHM’in Türkiye aleyhine 6.7.2009 tarihli Amer kararı, BN. 25720/02; AİHM’in Türkiye aleyhine 20.6.2011 tarihli Elewa kararı.

5 Christalla Yakinthou ve Öncel Polli, *Ortak Bir Amaç Üzerinden Uzlaşmak: Kıbrıs’ta Mülteci ve Sığınmacılar İçin İnsan Hakları*, İstanbul, Tesev Yayınları, 2010, s. 8. Eralp Adanır, *Memleketimizde MUHA-CIR YAHUDİLER* (Hür Söz 1946-1949), Mete Adanır Vakfı Yayınları - 7, Ocak 2023, s. 13.

Dünya'nın geri kalanındaki mülteci rakamlarının ortaya koyduğu tablo ciddiyetini korurken, Kıbrıs'ın kuzeyi açısından somut verilere ulaşmak kolay değildir. Çünkü idareciler, sığınmacı ve mültecilerin yaşadıkları sorunların varlığını görmezden gelmektedirler. Buna ilaveten, izleme sürecinde yerel makamlardan talep edilen bilgilerin çoğuna erişebilmek mümkün olmamıştır. Verdikleri yanıtların çoğunda da eksiklikler söz konusudur. Somut olarak belirtilebilen veriler ise sığınmacı ve mültecilere hem hukuki hem de sosyal anlamda hizmet veren Mülteci Hakları Derneği'nden (MHD) edinilmiştir. Buna ek olarak basına yansıyan sığınmacı yargılamaları da izleme sürecinde katkı sağlamıştır. Eskiye nazaran kullanılan dil ve terimler açısından ilerleme katedilmiş olsa da, hâlâ “kaçak mülteci”,⁶ “mülteci avı”⁷ gibi kavramların kullanıldığı gözlemlenmiştir.

METODOLOJİ

Bu rapor hazırlanırken, bakanlıklar, savcılık ve polis müdürlüklerine verilen bilgi edinme dilekçelerinin neticeleri ve basında çıkan mültecilerle ilgili haberler taranarak kullanılmıştır. Bunların yanı sıra, mahkemelerde konuyla ilgili davaları takip eden avukat, mülteci hakları alanında yürütülen projenin koordinatörü ve sosyal danışmanı ile önceden sığınmacı olarak gözaltına alınıp sonra Kıbrıs'ın kuzeyinde düzenli şekilde kalan ve MHD'de de çalışmalar yürüten A. ile de mülakatlar yapılarak bilgi alınmıştır.

Bu raporun hukuki bölümleriyle ilgili olarak Kıbrıs'ın kuzeyindeki yerel ‘mevzuat’, onay ‘yasa’larıyla iç hukuka tek tarafı olarak dâhil edilen sözleşmeler ve uluslararası standartları belirleyen belgeler kullanılmıştır. ‘Yasal’ durum yanında söz konusu ‘yasa’ların da nasıl uygulandığı incelenmiştir. Rapor için araştırma yapılırken çoğunlukla birincil kaynaklara bakılmış ve bunlar üzerinden yorum yapılmıştır.

⁶ “Güney Kıbrıs'ta Kaçak Mülteci Sayısı 21 Bin...” <https://www.gundemkibris.com/guney-kibris-ta-kacak-mul-teci-sayisi-21-bin->

⁷ “Ara Bölgede Mülteci Avı” <https://www.halkinesikibris.com/adli-haberler/ara-bolge-de-mul-teci-avi-h176068.html>. Erişim tarihi, 06.03.2023.

HUKUKİ ÇERÇEVE

Mülteci hakları ile doğrudan ilgili olan uluslararası sözleşmeler, iç hukukun parçası haline getirildikleri yıllara göre şunlardır:

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (1962), BM Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme (1954), BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1996), BM Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (1996), BM Medeni ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi (2004), BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi (2004), BM Her Çeşit Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme (2004), BM İşkence ve Diğer Zalimce, İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Davranış veya Cezalandırmalara Karşı Sözleşme (2004), BM Engelli Kişilerin Haklarına Dair Uluslararası Sözleşme (2010), Avrupa Konseyi (AK) İstanbul Sözleşmesi (2011).

Yukarıda da değinildiği gibi, 1985 tarihli “Anayasa’nın 90/5. Maddesine” göre “*Usulüne göre yürürlüğe konulmuş uluslararası antlaşmalar ‘yasa’ hükmündedir. Bunlar hakkında ‘Anayasa’ya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesi olarak görev yapan Yüksek Mahkeme’ye başvurulamaz*”. Anayasa Mahkemesi söz konusu maddeyi 2006 yılında Ulusal Birlik Partisi (UBP) ile Kıbrıs’ın kuzeyindeki Meclis arasındaki davada Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin iç hukukun parçası olduğu teyit etmiştir.⁸

‘Anayasanın’ ilgili maddesi ve Yüksek Mahkeme tarafından verilen karara rağmen, yerel otoritelerin sözleşmelerce düzenlenen kuralları uygulamadıkları gözlemlenmektedir. Yürütülen davalarda avukatlar tarafından atıf yapılan sözleşme maddeleri ve/veya AİHM kararları mahkemelerce dikkate alınmakla birlikte, özellikle mültecilerin gözaltına alınmaları, yargılanmaları ve cezalandırılmalarının ardından sınır dışı edilmelerinin önüne geçilememektedir.

Uygulamada, çoğu zaman düzensiz yollardan gelen mülteciler, yerel ‘yasa’larda suç olarak düzenlenen fiiller çerçevesinde gözaltına alınıp tutuklanmaktadır. Mülteci tanımı sadece ‘Fasıl 105 Yabancılar ve Muhaceret Yasası’nın 2. Maddesinde’⁹ düzenlenmektedir. Bu tanım ne yeterlidir ne de uygulanabilir niteliktedir. Güncel uluslararası mülteci kaidelerine de uygun değildir. Keza mülteci kabulü ve sığınma sistemine yönelik ‘mevzuat’ta herhangi bir düzenleme olmaması da mülteci tanımının yapılmasını işlevsiz kılmaktadır. Kıbrıs’ın kuzeyine düzensiz gelişler dışında Yeşil Hat üzerinden gerçekleşen düzensiz geçişlerde yakalananlara, ‘Fasıl 154 Ceza Yasası’nda düzenlenen suçlara ek olarak ‘29/1983 sayılı Askeri Suç ve Cezalar Yasası’nda düzenlenen ‘Askeri Yasak Bölgeye İlişkin Yasaklar’¹⁰ yan başlıklı ‘20. maddeye göre’ de işlem yapılmaktadır. Böylece ilgili kişiler sivil mahkemeler yanında askeri mahkemede de yargılanabilmektedirler.

Yerel ‘mevzuat’a dâhil edilmiş olan sözleşmeler yanında genel yorumlar ve uygulamaya yönelik geliştirilen uluslararası protokol ve kılavuzlar da rapor hazırlanırken dikkate alınmıştır. Bu çerçevede, Sığınmacıların Gözaltına Alınmalarına ve Gözaltı Alternatiflerine İlişkin Geçerli Kriterler ve Standartlar Hakkında Kılavuz İlkeler, BMMYK Uluslararası Koruma Hakkında Kılavuz İlkeler No. 11 Mülteci Statüsünün Varışta Tanınması, AB Temel Şartı, BMMYK Yürütme Komitesi Kararları, AİHS Ek 4 ve 7 No’lu Protokoller, AİHM, BM Çocuk Hakları Komitesi ve Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi kararları gibi kaynaklar da izleme sürecinde takip edilmiştir.

⁸ Ulusal Birlik Partisi ile Kıbrıs’ın kuzeyindeki “Meclis” [2006], “Anayasa Mahkemesi”, Dava no: 3/2006, Karar tarihi: 21/06/2006.

⁹ “Fasıl 105 Yabancılar ve Muhaceret Yasası Md 2: “mülteci”, muhaceretle ilgili “yasa”lara uyulmadan insancıl nedenlerle ve olağanüstü bir düzenleme ile, 3 Eylül 1939 tarihinden sonra Kıbrıs’a girmesine veya Kıbrıs’ta ikamet etmesine izin verilen herhangi bir kişiyi anlatır. Ancak Kıbrıs’ta sürekli olarak sakin olan biri ile evli olan herhangi bir kişiyi kapsamaz.”

¹⁰ “29/1983 sayılı Askeri Suç ve Cezalar Yasası md. 20”ye göre “askeri hizmetlerinin gereği olarak yasaklanan ve yasaklandığı yazı, levha ve sair işaretlerle açıkça belirlenen bir bölge veya yere gizlice veya hile veya yanıltma yolu ile giren kimse suç işlemiş olur ve 3 yıla kadar hapis cezasına çarptırılır”.

SIĞINMA HAKKI VE MÜLTECİ STATÜSÜ BELİRLEME PROSEDÜRÜ

i. 'MEVZUAT'

Siğınma hakkı birçok uluslararası belge ve sözleşmede düzenlenmiştir. En genel anlamda İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin (İHEB) 14. maddesinde tanınan siğınma hakkı, 1951 Cenevre Sözleşmesi, AK İstanbul Sözleşmesi'nin 60. maddesi, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin (ÇHS) 22. maddesi, Engelli Hakları Sözleşmesi'nin 11. maddesi ve BMMYK Gözaltı Kılavuz ilkelerinin birincisinde açıkça düzenlenmektedir. Kıbrıs'ın kuzeyinde 1951 Cenevre Sözleşmesi'nin 1967 tarihli Protokolü de bu hakkı yer bakımından genişletmiştir. Yukarıda belirtilen belgeler tarafından saptanan uluslararası standartlar, en geniş anlamda herkesin, zulme, ciddi insan hakkı ihlallerine ve diğer ciddi zararlara karşı siğınma talep etme hakkına sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Kıbrıs'ın kuzeyinde ise, yukarıda da değinildiği gibi, bu konuda özel olarak düzenlenmiş bir mülteci hakları yasası yoktur. Sadece 'Fasıl 109'da' bir mülteci tanımı yapılmaktadır ama siğınmacı – mülteci kabulüne yönelik ayrı bir 'mevzuat' olmadığı için herhangi bir siğınma sisteminden bahsetmemiz mümkün değildir.

Bununla birlikte, 2019 yılında 'Fasıl 105'in 20. Maddesi' altında çıkarılan ve 2020 yılında tadil edilen 'İkamet İzinleri ve Vizeler Tüzüğü'nün 14. maddesinin m bendinde' 'İnsani İkamet İzni' düzenlenmiştir. İlgili 'tüzüğe' göre, kendisine ikamet izni verilmezse ilgili yabancının insani koşullar bakımından zorluklarla karşı karşıya kalacağı durumlarda, en fazla 1 yıl süreli kısa süreli ikamet izni verilebileceği düzenlenmiştir.¹¹ Bu konuda takdir hakkı idarenin kendisindedir.

ii. UYGULAMA

Siğınmacı ve mültecilerin ülkeye giriş yapma veya ülkede bulunma statüleri üzerinden iki grubun varlığından bahsetmek mümkündür. Bunlardan biri düzensiz yollardan, denizden botlar aracılığıyla 'yasal' giriş prosedürünü ihlal eder şekilde Kıbrıs'ın kuzeyine gelenler, bir diğeri ise düzenli yollardan giriş yaptıktan sonra yetkili otoritelere başvurarak ikamet etmeye başlayanlardır.¹² Yukarıda bahsi geçen tüzüğe uygun olarak 2022 yılı içerisinde insani ikamet izni verilen Suriye kökenli kişilere (sayı, cinsiyet, engelli olma durumu, yaş, etkin köken) dair 'İçişleri Bakanlığı'na 28.11.2022 tarihinde yapılan bilgi edinme başvuru dilekçesine 'yasal' süre içinde ve sonrasında hiçbir cevap verilmemiştir.

Genel uygulamada 'vatandaş' olmayanlar, Kıbrıs'ın kuzeyine giriş yaptıkları sınır kapısında vize almak zorundadır. Bir de Kıbrıs'ın kuzeyine gelmeden önce vize alması gereken ülke vatandaşları vardır ki bunlar Bakanlar Kurulu kararı ile belirlenmiştir. Ön vize uygulanan ülkeler; Ermenistan, Nijerya ve Suriye'dir. Söz konusu kişiler, yurtdışındaki ülke temsilciliklerinden geliş amaçlarını da belirten vize alarak Kıbrıs'ın kuzeyine giriş yapmaları gerekmektedir. Belirtilen yer isimlerinden de anlaşılacağı üzere, yakın zamanda alınan bu karar, aslında o coğrafyalardan geliş bir nevi engellemeyi hedeflemektedir. İlgili kararın ardından bahsi geçen ülkelerin vatandaşlarının gelişleri düzensiz olarak devam etmiştir. Burada belirtilmesi gereken husus, düzensiz gelişler söz konusu olduğunda, hiçbir koruma mekanizmasının çalıştırılmaması ve kişiler aleyhine cezai işlemlerin başlatılmasıdır.

¹¹ 'Fasıl 105 İkamet İzinleri ve Vizeler Tüzüğü, md 14 – m bendi'.

¹² Aslı Murat, MHD Proje Koordinatörü Laden Yusufğlu ile röportaj, 23.02.2023.

Şu anda ‘yasal’ kabul edilen sığınmacılar, 2019 yılında ‘İkamet İzinleri ve Vizeler Tüzüğü’nde yapılan değişikle “insani ikamet izni” altında veya düzenli olarak Kıbrıs’ın kuzeyine giriş yaptıktan sonra MHD aracılığıyla BMMYK tarafından edinilen mülteci statüsü gereğince ikamet etmektedirler. Şöyle ki:

“Kıbrıs’ın kuzeyinde 24 Eylül 2019 tarihinde ‘İçişleri Bakanlığı’nca’ Mültecilerin İkamet Koşulları Hakkında bir Genelge yayınlandı. Bu belge temelinde, ‘BMMYK Kıbrıs Ofisi tarafından verilen ve Muhaceret Dairesi Müdürü tarafından uygun bulunan belgeler uyarınca mülteci olarak ülkede bulunan yabancılar ve aynı durumdaki vatansız kişiler, böyle bir belgenin kapsadığı süre boyunca aleyhlerinde izinsiz ikametden dolayı herhangi bir para cezası uygulanmaz ve yine izinsiz ikametden dolayı ihraç ve/veya tutuklama işlemi yapılmaz’ denmektedir. Bu düzenleme yani sadece düzenli giriş yapmış olan ve bir şekil MHD aracılığı ile BMMYK Kıbrıs Ofisi’ne ulaşabilen mültecileri kapsamaktadır.”¹³

Bu uygulamanın önemi, kişilerin Kıbrıs’ın kuzeyindeki kalışlarını yasal bir statüye kazandırması ve belli başlı temel haklardan (eğitim, sağlık ve çalışma gibi), engele takılmadan yararlanma imkânı bulmalarıdır.¹⁴

Mevcut bir sığınma sistemi olmamasına rağmen, MHD ve İnsan Hakları Platformu (İHP), yürüttükleri projeler aracılığıyla, Kıbrıs’ın kuzeyine düzensiz yollardan gelişleri kontrol edebilmek ve sığınmacılara ulaşabilmek için tüm karakollar ile haftalık temas kurmakta ve bu konuda mahkeme gündemini izleyerek adli yardım sunmaktadır. Bu yöntemle denizden botla gelişler ile, Yeşil Hat üzerinden yapılan ‘yasa’ dışı geçişler esnasında tutuklananlar ve çok nadir olarak da sınır dışı edilme kararları takip edilebilmektedir.¹⁵

Yukarıda sayılan ve ön vize gereken ülkelere ilişkin karar dışında ‘İçişleri Bakanlığı’ 14 Mart 2022 tarihinde yeni bir karar almıştır. Bu karar ile, savaş nedeniyle Ukrayna’dan ayrılıp Kıbrıs’ın kuzeyine gelen kişilerin pasaport sürelerine bakılmaksızın girişlerine izin verilmesi, pasaportlarının bulunmaması halinde kimlik bilgilerini içeren resmi bir evrak ibraz etmeleri, yanlarında pasaportsuz 18 yaşından küçük çocukları olması halinde ise çocuğun doğum belgesinin ibrazı ile girişine izin verilmesi uygun bulunmuştur. Açıkçası bu emir, sevindirici bir gelişme olmakla birlikte, bölük pörçük giden durumun artık bir raya oturtulması gerektiği gerçeğini de ortaya koymuştur.¹⁶

¹³ Aslında bu uygulama uzun bir zamandan beri devam ediyor. Eskiden de BMMYK belgesi ihraç riskini engellip ve cezaların silinmesine imkan yaratıyordu. Fakat 2019 yılında çıkarılan genelge ile uygulama daha sağlam bir temele oturdu.

¹⁴ Aslı Murat, MHD Proje Sosyal Danışman Burcu Okur ile röportaj, 05.03.2023.

¹⁵ Aslı Murat, MHD Proje avukatı Melis Türkkal ile röportaj, 28.02.2023.

¹⁶ Aslı Murat, “Bölük Pörçük değil, Kapsamlı bir Sığınma Sistemi”, <https://www.yeniduzen.com/boluk-porcuk-degil-kapsamli-bir-siginma-sistemi-18847yy.htm> 22/03/2022 . Erişim tarihi, 06.03.2023.

SINIR DIŞI ETMEME İLE GERİ GÖNDERMEME (NON-REFOULEMENT) İLKESİ VE RİSK DEĞERLENDİRMESİ, KÖTÜ MUAMELE VE İŞKENCE YASAĞI

i. ‘MEVZUAT’

Mültecilere sağlanan uluslararası korumanın en temel unsuru; kişinin, herhangi bir sebeple, ciddi mağduriyet ile karşı karşıya kalacağı bir ũlkeye geri gönderilmesini yasaklayan “geri gönderme” ilkesidir. Bu ilke, ayrıca, sığınmacı kişinin geri gönderildiğinde ağır insan hakkı ihlallerine maruz kalıp kalmayacağını saptayabilmek için adil bir sığınma prosedürü çerçevesinde ũlkeye girişine izin vermeyi, sırf düzensiz geliŐten dolayı tutuklansa bile sığınma hakkını tanımayı da kapsamaktadır.¹⁷

1951 Cenevre Sözleşmesi’nin 32. maddesi “sözleşmeci devlet, ũlkede yasal olarak bulunan bir mülteciyi ulusal güvenlik ve kamu düzeni ile ilgili sebepler dışında sınır dışı etmeyecektir” demektedir. 31. madde ise, bir mültecinin, ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatı ya da özgürlüğü tehdit altında olacaksa ũlkelerin sınırlarına, her ne şekilde olursa olsun geri gönderilmeyeceğini veya iade (refouler) edilmeyeceğini düzenlemektedir.

Uluslararası insan hakları hukuku kapsamında geri göndermeme ilkesi sadece 1951 Cenevre Sözleşmesi tarafından değil, ayrıca İŞkence ve Diğer Zalimane, Gayri İnsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı BM Sözleşmesi’nin 3. maddesindeki mutlak işkence yasağı çerçevesinde de düzenlenmiştir. AIHM de sığınmacı ve mültecilerin sınır dışı edilmelerine yönelik aldığı kararlarda,¹⁸ özellikle yaşam hakkı ve işkence yasağı maddelerinin ihlal edildiğine karar vermiştir. ÇHS’nin 10. maddesindeki ailelerin birleŐtirilmesine yönelik düzenlemeye göre çocukların ebeveynleri ile bir arada olabilmesi için, tarafların ũlkeye giriş ve çıkış taleplerinin taraf devletlerce olumlu, insani ve ivedi bir tutumla ele alınması gerektiği düzenlenir. BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi (MSHS) ise 13. maddesinde keyfi sınır dışı etmeye karşı usulü güvencelerin gerekliliğine vurgu yapılır.

Kıbrıs’ın kuzeyinde de geçerli olan bu uluslararası sözleşmelere rağmen yerel ‘mevzuat’taki kimi düzenlemeler, etkili ve koruyucu sığınma sistemi olmaması sebebiyle keyfi uygulamalara neden olmaktadır. Bunlar ũu şekilde özetlenebilir:

1. ‘Fasıl 105 Yabancılar ve Muhaceret Yasasının 6. Maddesinde’ “yasaklı göçmen” diye tarif edilen insan grupları belirtilmiştir. Uygulamada, sığınmacılar bu kapsamda değerlendirilip, ‘yasanın 13. Maddesi’ ile muhaceret memuruna sunulan geniş yetkiler neticesinde henüz Kıbrıs’ın kuzeyine giriş yapamadan keyfi şekilde sınır dışı edilmektedirler.

2. ‘43/1988 Suçluların Geri Verilmesi ve Adli YardımlaŐma Yasası’ sığınmacı veya mültecileri istisna olarak düzenlememekte, iade edilemeyecek kişiler olarak sadece vatandaşları saymaktadır.

¹⁷ İki Arada Bir Derede Türkiye’deki Mültecilere Koruma Sağlanmıyor, Uluslararası Af Örgütü Yayınları, Nisan 2009, s.11

¹⁸ AIHM, NA.v UK, No.25904/07, 17 Temmuz 2008, AIHM, Salah Sheekh v Hollanda, No. 1948/04, 11 Ocak 2007, para. 148; AIHM, R.C. v İsveç, No. 41827/07, 9 Mart 2010, para. 50, AIHM, D.v Birleşik Krallık, 2 Mayıs 1997, AIHM, Salah Sheekh v Hollanda, 11 Ocak 2007.

ii. UYGULAMA

Sığınmacılar genellikle sahte seyahat belgeleri ile giriş yapmaya çalıştıkları,¹⁹ düzenli bir giriş kapısından gelmedikleri ve ön vize gerekliliğine uymadıkları sebebiyle ya doğrudan ya da yapılan yaragilama neticesinde cezalandırılıp sınır dışı edilmektedirler. Böyle bir durumda Yüksek İdare Mahkemesi'ne ara emri başvurusunu da içeren kararın iptali için başvuru yapılabilmektedir.

'Bilgi Edinme Yasası' çerçevesinde 'Polis Genel Müdürlüğü'ne 28/11/2022 tarihinde yapılan başvuruya yönelik olarak sadece 01/01/2022 - 01/11/2022 tarihleri arasındaki "inad yolcu"²⁰ ile ihraç istatistiği bilgileri verilmiştir. Kıbrıs'ın kuzeyine gelişlerde vize alma zorunluluğu olduğu için Suriye uyruklu kişilerin vizeleri olmaması halinde "inad yolcu" diye tanımlanıp sınırdan içeriye alınmamışlardır. Bu sayılar aylara göre şöyledir: Ocak 7, Şubat 5, Mart 15, Nisan 5, Mayıs 4, Haziran 6, Temmuz 15, Ağustos 6, Eylül 16, Ekim 20 ve Kasım 0.

Aynı tarih aralığında gerçekleşen ihraç oranları ise şu şekildedir:

Ocak'ta 56, Şubat'ta 76, Mart'ta 64, Nisan'da 66, Mayıs'ta 39, Haziran'da 122, Temmuz'da 33, Ağustos'ta 159, Eylül'de 37, Ekim'de 47 ve Kasım'da da 103 kişi kayda geçirilmiştir. 2022 yılının 11 ayında toplam 802 Suriyeli sınır dışı edilmiştir.

Yukarıda sayıları aktarılan kişilerin yaş, cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ve engelli olma durumlarına ilişkin 'idare' tarafından ayrıntılı bilgi verilmemiştir.

'Merkezi Cezaevi Müdürlüğü'ne 30/11/2022 tarihinde verilen dilekçenin sonucuna göre;

- 01/01/2022- 31/11/2022 tarihleri arasında mahkûm edilen Suriyeli mülteci sayısı 779'dur. 14 -58 yaş aralığı arasında olan bu kişilerin 741'i erkek, 38'i kadındır.
- 01/01/2022-31/11/2022 tarihleri arasında tutuklu olarak cezaevine gönderilen Suriyeli mültecilerin sayısı 596'dur. 13-59 yaş aralığı arasındaki bu kişilerin 565'i erkek, 31'i ise kadındır.
- Bu kişilerden sadece 15-20 tanesi avukat ve tercüman hizmetinden yararlanmak istemiştir.
- Bu kişilerin tümü eski cezaevinde kalmaktadır. Bunlar 100-120 metrekare bölümlerde 25-30 kişi kalmakta olup yalnızca 50 metrekare havalandırma avluları vardır.
- Ceza süreleri dolanlar aynı tarihte sınır dışı edilmek üzere 'polise' teslim edilmektedirler.
- Bu kişilerin yiyecek ve diğer ihtiyaçları cezaevi tarafından karşılanmaktadır.
- 4 Ocak 2023 tarihine göre cezaevinde 101 Suriye uyruklu vardır. 18-59 yaşları arasında 71 tutuklu (henüz davası neticelenmemiş) 30 da hükümlü erkek mülteci vardır.

Bunların dışında, konuyla ilgili olarak 25/1/2022-31/08/2022 tarihleri arasında avukat, 01/08/2022-31/01/2023 tarihleri arasında ise proje koordinatörü olarak görev yapan Laden Yusufolu ile yapılan mülakatta ise polis tarafından tutuklandıktan sonra MHD ile görüşme imkanı yakalayan sığınmacılara dair daha ayrıntılı bilgiler edinilmiştir. Şöyle ki:

¹⁹ Öncel Polili, "Kıbrıs'ın kuzeyindeki Mülteci Hakları", Lefkoşa, KTIHV Yayınları, 2012, s. 36.

²⁰ Bir ülkenin ilgili otoriteleri tarafından o ülkeye girmesi kabul edilmeyen yolcular için kullanılır.

AY	UYRUK	TOPLAM SAYI	KADIN	ERKEK	KIZ ÇOCUK	ERKEK ÇOCUK
Aralık 22	Suriye	10		9		1
	İran	1	1			
Kasım 22	Suriye	29		29		
	Yemen	1	1			
	Somali	1		1		
	Kamerun	1		1		
Ekim 22	Suriye	102	7	82	4	9
	Iraklı Ezidi	3	1	1		1
	İran	1		1		
	Filistin	1		1		
Eylül 22	Suriye	18	2	12	1	3
Ağustos 22	Suriye	86	5	63	4	14
Temmuz 22	Suriye	134	9	97	6	22
	Lübnan	2		2		
	Afgan	6	1	2	2	2
Haziran 22	Suriye	50	2	43	1	4
Mayıs 22	Suriye	89	6	69	6	8
	Afgan	2		2		
	Nijerya	1		1		
Nisan 22	Suriye	147	2	77	4	4
	Afgan	2		2		
	Mısır	1		1		
	Yemen	1	1			
	Lübnan	6		1	2	2
	Somali	1		1		
Mart 22	Suriye	76	4	61	7	7
	Ukrayna	4	2	1	1	1
	Afgan	1				1
Şubat 22	Suriye	52	4	46		3
	Kongo			1		
	Pakistan	3		1	1	
	Kamerun			1		
	Irak	3		1		1
Ocak 22	Suriye	83	2	76		5
	Afgan	4		4		

Net olarak yaşlar belirtilmemiş olmakla birlikte yukarıda aktarılan kişilerin genellikle 18-59 yaş aralığında oldukları belirtilmiştir.²¹ Yetişkin erkeklerin 18-45 yaş arasında oldukları ve bunların diğer grupların söylediği “daha iyi yaşam koşullarına erişme ve savaştan kaçma” gerekçelerine ek olarak savaş koşullarında askerlik yapmama sebebinin ileri sürdükleri aktarılmıştır. Suriyeliler dışındaki uyruklara sahip kişilerin, genellikle kendi ülkelerine ihraç edildiği ve bunun non-refoulement ilkesinin sistematik ihlali olduğu belirtilmiştir.

Diğer bir örnekte, Kıbrıs’ın kuzeyine düzenli yollardan giriş yapan Kamerun’lu bir öğrenci, iznini yenileyeceği zaman yapmak zorunda olduğu kan testinde HIV+ olduğu tespit edilmesinin ardından aleyhine sınır dışı kararı verilmiştir.²² MHD avukatının kendisi ile yaptığı görüşmede eşcinsel olduğu, ülkesinde eşcinselliğin suç kapsamına alındığı ve HIV+’e yönelik tedaviyi almasının mümkün olmadığı bilgisini vermiştir. Bunun üzerine İçişleri Bakanlığı ile yapılan görüşmeler neticesinde ‘yasal’ olarak kalışı sağlanmıştır. Bu sürecin devam ettiği 28 gün boyunca ilgili kişi ‘Girne Polis Müdürlüğü’nün hücrelerinde kalmıştır. ‘İçişleri Bakanlığı’ ikametinin düzenlenmesine yönelik karar verirken, kan testi yapılarak hastalığın bulaşıcılığının değerlendirilmesini istemiş, buna karşılık polisteki yetkililer testin yapılabilmesi için kişinin hücreden çıkarılmasında zorluk çıkarmışlardır. Dernek görevlileri ile yapılan görüşmelerde, özellikle ‘Girne Polis Müdürlüğü’nde zaman zaman sıkıntıların yaşandığı, bu çerçevede sınır dışı edilme kararı alınan kişilerle avukatların görüşmelerinin bile engellendiği bilgisi alınmıştır.

İşkence ve kötü muamele uygulamalarını değerlendirirken, alıkonma mekanlarının koşullarına daha yakından bakmak gerekir. Özellikle aralarında çocuklar olan sığınmacı ve mülteciler ile başka bir suçtan mahkûm olup cezası biten ve sınır dışı edilmeyi bekleyen kişiler Lefkoşa’da Yıldız Yurdu isimli özel bir yurttaki tutulmaktadır. Yasal anlamda bir düzenlemeye sahip olmasa da, Yıldız Yurdu adeta “geri gönderme merkezi” olarak kullanılmaktadır. Yurtta alıkonulan kişilerin bir kısmı mahkûmiyeti sona eren, bir kısmı ise aleyhine ceza davası dahi açılmadan direkt sınır dışı kararı çıkarılıp ihraç edilmeyi bekleyen yabancılardır. Eski cezaevi ve karakollar gibi Yıldız Yurdu’ndaki mevcut alıkonma koşulları da uluslararası standartlara uygun değildir.

Yurttaki güvenliği, ilgili kişileri ilk etapta gözaltına alan karakoldaki görevli polisler sağlamaktadır. Bu sebeple sürekli değişkenlik göstermektedir. Maalesef düzenli bir güvenlik sistemi mevcut değildir. Neticede 2022 yılı içerisinde çarşafaları birbirine bağlayarak yurttan kaçan kişiler de söz konusu olmuştur. Bina normal koşullarda bir yurt olarak inşa edildiği için hapsedilme koşullarına uygun değildir. Mesela kişilerin tutulduğu odaların kapıları sökülüp yerine demir parmaklık takılmıştır. Parmaklıklardan ötürü dışarıdan içerisi görünmekte, böylece mahremiyet hakkı ihlal edilmektedir. İnsanlar parmaklıkların üzerine çarşaf sererek içerinin görünmesini engellemeye çalışırken, soğuk havalarda ciddi sıkıntılar yaşanmaktadır. Kadın ve çocukların kaldıkları odalarda yatak varken, sadece erkeklerin kaldığı odalarda yere yalnızca şilte atılmıştır. 12 metrekare olan ve 5-6 kişi bulunan bu odalarda, mülteciler ile diğer suç işleyenler bir arada tutulmaktadır.²³

Mahkemece yargılanıp mahkûm edilen sığınmacılardan yetişkin olanlar yurt değil de cezaevine gönderilecekse, aynı grupta bulunan 12-13 yaşından küçük çocuklar ‘Sosyal Hizmetler Dairesi’ne bağlı Lefkoşa Çağlayan Çocuk Yuvası’na, büyüklerse Erkek Evi’ne²⁴ gönderilmektedirler. Takriben Eylül 2022’de Erkek Evi’nde bulunan sığınmacı bir çocuk kaçıp Kıbrıs Cumhuriyeti’ndeki annesinin yanına gitmiştir.²⁵ Böyle bir olayın yaşanması, evin güvenliği konusunda ciddi bir ihmalin varlığına işaret etmektedir.

21 Aslı Murat, MHD Proje Koordinatörü Laden Yusufoglu ile röportaj, 23.02.2023.

22 “Fasıl 105 md 6/c fıkrası” kişilerin, ilgili “tüzük” kurallarına uymazsa yasaklı göçmen ilan edilebileceğini düzenler.

23 Aslı Murat, MHD Proje avukatı Melis Türkkal ile röportaj, 28.02.2023.

24 Sosyal Hizmetler Dairesi’ne bağlı Lefkoşa Çağlayan Çocuk Yuvası’na alınan erkek çocukların ön ergenlik denilen 12-13 yaşına gelindiğinde kız çocuklardan ayrılıp barındırıldığı yer.

25 Aslı Murat, MHD Proje Koordinatörü Laden Yusufoglu ile röportaj, 23.02.2023

Sığınmacıların uzun süre alıkonuldukları bir başka yer de karakol hücreleridir. 2013 yılında öğrenci olarak Kıbrıs'ın kuzeyine gelen Yemen uyruklu A., 2016 yılında okulu bırakmış, ve 'yasal' ikamet izni olmadığı için 2020 yılında tutuklanıp 13 gün boyunca Mağusa'daki polis karakolunda tutulmuştur. Söz konusu kişi sığınmacı olduğunu belirterek avukat ile görüşme talebinde bulunmuş ancak bu talebi polis tarafından reddedilmiştir. Günde birkaç öğün verilen sandviç benzeri gıdaların dışında yemek servisinin olmadığı karakolda, tuvaletlerin hijyen koşullarından yoksun olduğu, hücrelerde yatak bulunmadığı, beton üzerinde yalnızca hiçbir zaman temiz olmayan battaniyeler konulduğu kaydedilmiştir. Duş alma imkânı ise yoktur.²⁶

Kıbrıs'ın kuzeyine düzenli yoldan uçak ile gelip girişi engellenen ve ilk uçakla ihraç edilen sığınmacılar da var ki onlara avukatların erişimi uzun bir zamandır yoktur. MHD avukatının²⁷ verdiği bilgiye göre; 2022 yılı içerisinde İranlı ve Mısırlı aileler havayoluyla gelmişler ancak bunların girişlerine izin verilmemiş ve ilk uçakla sınır dışı edilmişlerdir. Yine Nijeryalı bir öğrencinin öğrenci vizesi olmasına rağmen, seyahat belgeleri fotokopi olduğundan sahteliğinden şüphelenilmiş ve bundan dolayı muhaceret memuru tarafından girişine izin verilmemiştir. 2022 yılı boyunca zaman zaman bu ve bunun gibi birçok meselede; şeffaf ve belirgin kriterlere göre değerlendirme yapılmamış, alınan kararlar yazılı olarak kişilere iletilmemiş (sözlü olarak aktarılmış), avukat ile görüşme imkanı tanınmamış ve böylelikle adalete erişim hakkının tamamen ortadan kaldırılmıştır. Bu da keyfiyete, hukuk denetimini yok sayan ciddi hak ihlallerine neden olmuştur.

²⁶ Aslı Murat, Yemenli mülteci A. ile yapılan röportaj, 15.08.2022.
²⁷ A.g.e. Av. Melis Türkkal.

KİŞİ ÖZGÜRLÜĞÜ VE GÜVENLİĞİ İLE MÜLTECİLERİN CEZALANDIRILMAMA İLKESİ

i. ‘MEVZUAT’

Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı, gerek uluslararası belgelerde gerekse ‘Anayasa’da düzenlenmiştir. Buna göre en gelen anlamda; kimse yasal dayanağı olmadan keyfi bir şekilde tutuklanamaz. Mülteciler söz konusu olduğunda bahsi geçen “keyfilik” sadece ‘yasa’ dışılığı değil, uygunsuzluğu, adaletsizliği ve öngörülemezliği de kapsayacak şekilde geniş kapsamda yorumlanmalıdır. Bu sebeple tutuklamaya alternatif yöntemlerin kullanılması önerilmektedir.²⁸ Yakalanan kişinin yakınlarına derhal tutuklandığı bildirilmeli, eğer yabancı ise yargıç önüne çıkarıldığında anlayacağı dilde tercüme sağlanmalı ve bir hukukçudan yararlanma imkânı sunulmalıdır. Konu, çocuklar bakımından daha da önemlidir. Bu çerçevede, bir çocuğun gözaltına alınması en son çare olarak uygulanmalı ve en kısa sürede özgürlüğünü kısıtlayıcı önlemlere son verilmesi gerekmektedir.²⁹ Keza genel bir kural olarak, refakatsiz veya ailelerinden ayrı düşmüş çocuklar gözaltına alınmamalıdır. Sadece çocuğun refakatsiz veya ailesinden ayrı düşmüş olması gerekçesiyle ya da göçmen veya ikamet statüsü nedeniyle gözaltı işlemi gerçekleştirilemez. Mümkün olduğunda, sığınma ülkesinde hali hazırda ikamet eden aile üyelerinin bakımına verilmelidir. Bunun mümkün olmadığı durumlarda, alternatif bakım düzenlemelerine gidilerek çocuğun uygun bir gözetimde olması sağlanır.³⁰

‘Fasıl 155 23A’ya³¹ göre mahkeme, hakkında mevcut ‘yasa’lara aykırı hareket etmekten dolayı cezai bir soruşturma veya kovuşturma başlatılan veya devam eden bir zanlı veya sanık aleyhine, tutuklu olup olmadığına bakılmaksızın, yasada belirtilen teminat koşullarına bağlı olarak yargılanmaktan kaçmasını önler.

2020 yılında ‘Fasıl 154 Ceza Yasası’nda yapılan değişiklik ile insan ticareti ve insan kaçaklığı suçları ‘mevzuat’a dahil edilmiştir. Her iki madde içinde düzenlenen suçlara maruz kalan kişiler, tacir veya kaçakçı şüphesi ile yargılanan sanıkların fiilleri sebebiyle ‘Yabancılar ve Muhaceret Yasası’ ile alakalı bir sebeple suç işlemiş duruma düşmeleri halinde (kayıt dışı ülkeye giriş yapma gibi) yargılanmayacakları düzenlenmiştir. Bahsi geçen iki durumda, cezai sorumluluğa yönelik istisna getirilmiştir. Ama bunun için insan ticareti ve kaçakçılığı suçlarının ispat edilmesi gerekir. O süreçte polis ve/veya mahkeme mağduriyet iddialarına ilişkin makul şüphe duyulursa aleyhlerine işlem yapılamaz.

28 Avrupa Birliği Sığınma Ajansı, Avrupa Birliği’nde Sığınmaya İlişkin Rapor 2022 yönetici özeti, s 20 https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2022-06/2022_Asylum_Report_Executive_Summary_TR.pdf, Erişim tarihi, 06.03.2023.

29 Sığınmacıların Gözaltına Alınmasına ve Gözaltı Alternatiflerine İlişkin Geçerli Kriterler ve Standartlar Hakkında Kılavuz İlkeler, s. 29, <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/open-docpdf.pdf?reldoc=y&docid=55fa69a54>, Erişim tarihi, 19.02.2023.

30 A.g.e., para. 54.

31 “(1) Davası görüşülene kadar, zanlının veya sanığın, her ne şart altında olursa olsun üç aydan fazla bir süre olmamak kaydıyla tutuklu kalmasına;

(2) Zanlının veya sanığın pasaportunun polise teslim edilmesinin ve belirlenecek süre içinde Kıbrıs’ın kuzey hudutları dışına çıkmasının yasaklanmasına;

(3) Zanlının veya sanığın şahsen veya Mahkemenin veya Mukayyitliğin uygun göreceği Kıbrıs’ın kuzeyinde yerleşik bir veya birden fazla kişinin göstereceği ve Mahkemece belirlenecek nakdi teminat veya kefaletine veya her ikisine bağlı olarak serbest bırakılmasına;

(4) Zanlının veya sanığın belli bir bölgede ikametine ve izinsiz o bölge dışına çıkmamasına;

(5) Mahkemenin uygun göreceği koşullarda Mahkemenin belirteceği bir polis karakoluna isbatı vücut yapmasına emir verebilir”.

ii.UYGULAMA

Kıbrıs'ın kuzeyine düzensiz yollardan gelen kişilerin sığınmacı veya mülteci oldukları iddialarının tespitine yönelik herhangi bir 'yasal' prosedür olmadığı için, 'Fasıl 105 Yabancılar ve Muhaceret Yasası'nın ilgili maddeleri ve '29/1983 sayılı Askeri Suç ve Cezalar Yasası'nda düzenlenen 'Askeri Yasak Bölgeye İlişkin 'Yasaklar' maddesi çerçevesinde kişiler gözaltına alınmaktadır.³² Kıbrıs'ın kuzeyi ile 'yasal' bir bağı olmadığı için teminat maksatları bakımından gözaltına alındıktan sonra 24 saat içinde yargıç huzuruna çıkarılan bu kişiler, eğer aleyhlerine yürütülen soruşturma tamamlanmamışsa her seferinde 8 günü geçmemek üzere karakolda gözaltında tutulmaktadır. Soruşturma tamamlanınca, Kıbrıs'ın kuzeyi ile hukuki bir bağı olmaması sebebiyle tutuklu bir şekilde yargılanmak üzere cezaevine gönderilmektedirler.³³ Diğer bir ifadeyle uluslararası koruma ihtiyacı duyan kişiler, yerel 'mevzuat'a aykırı davranışlarından dolayı cezalandırma sürecine girmektedirler.³⁴

Bugüne kadar bu suçlardan yargılanıp beraat eden biri yoktur. Mağusa Polis Müdürlüğü, çok nadir de olsa, dava okumayıp İçişleri Bakanlığı'ndan çıkarılan sınır dışı kararı ardından (ki bu süre de 7 gün kadardır), sığınmacıları direkt ihraç edebilmektedir.

Mahkemeler nezdinde yapılan yargılamalara ilişkin veri toplamak adına, 28/11/2022 tarihinde Hukuk Dairesi'ne (Başsavcılık) dilekçe ile başvuru yapılarak, Kıbrıs'ın kuzeyine düzensiz giriş neticesinde yargılanan Suriye kökenli kişilerin sayısına, cinsiyetlerine, engel durumlarına, yaşlarına, ne kadar süre tutuklu kalıp ceza aldıklarına dair bilgi talep edilmiştir. Lakin bu başvuruya 'yasal' süresi içerisinde ve sonrasında savcılık tarafından herhangi bir yanıt verilmemiştir. Bu sebeple net ve doğru bir rakam aktarmak mümkün değildir.

32 "Umuda yolculuk hapiste sonlandı", <https://www.yeniduzen.com/umuda-yolculuk-hapiste-sonlandi-155602h.htm>, "Yasak bölgeyi ihlal eden 13 kişi tutuklandı" <https://www.yeniduzen.com/yasak-bolgeyi-ihlal-eden-13-kisi-tutuklandi-152537h.htm>. Erişim tarihi, 06.03.2023.

33 "Fasıl 155 Ceza Usul Yasası", md 23A.

34 "Yasa dışı yoldan kuzeye geçmek isterken yakalandılar", <https://www.yeniduzen.com/yasa-disi-yoldan-kuzeye-gecmek-isterken-yakalandilar-156043h.htm>. Erişim tarihi, 06.03.2023.

ADİL YARGILANMA HAKKI VE ÜCRETSİZ HUKUKİ DESTEK SAĞLANMASI

i. ‘MEVZUAT’

Adil yargılama hakkı,³⁵ hem ‘anayasa’³⁶ ve ona bağlı hazırlanan ‘yasa’larda³⁷ hem de uluslararası sözleşmelerde düzenlenmiştir.

Hakkın bir parçası da bağımsız ve tarafsız mahkemeler tarafından yapılacak yargılamanın aleni bir şekilde gerçekleştirilmesidir. Özellikle çocukların üstün yararı gereği gibi özel durumlar söz konusuysa ve mahkeme bunun kaçınılmaz olduğunu tespit ederse, duruşma salonu tüm dava süresince veya kısmen basına ve dinleyicilere kapatılması gerekir. Çocukların yargılandığı davalarda kapalı oturum yapılacağına yönelik düzenleme, ‘Fasıl 157 Çocuk Suçluları Yasası’nda da belirtilmiştir.

‘Fasıl 157’nin’ Çocuk Mahkemelerini düzenleyen maddesinde, çocukların yargılanması sürecinde salonda bulunabilecek kişiler belirtilirken, mahkemenin vereceği özel emir olmadan gazete veya haber ajanslarının iyi niyetli temsilcilerinin hazır bulunmalarının engellenemeyeceği hükmü düzenlenmiştir. Ayrıca, Çocuk Mahkemesi huzurunda bulunan ‘çocuk’³⁸ veya ‘genç kişinin’³⁹ tanınmasına yol açabilecek nitelikte isim, adres, okul, fotoğraf veya başka herhangi bir şeyin, mahkemenin izni olmaksızın paylaşılamayacağı da belirtilmiştir. Bu hususların ihlali halinde verilecek ceza güncel ve bugün geçerli olmayan Kıbrıs Lirası temelinde belirlendiği için uygulanabilir değildir.⁴⁰

Bilindiği üzere adli yardım herkesin, ayrımcılığa uğramadan adalete erişimini sağlayacak en önemli araçlardan biridir. Bu hak ‘anayasa’da belirtilmiş olmasına rağmen, ‘yasa’larda sadece “meselenin ciddiyeti ve güçlüğü” konusunda yargılama yapan mahkeme gerekli gördüğü takdirde avukat tayin edilmesine karar verebileceği belirtilmiştir. Uygulamada genellikle Ağır Ceza Mahkemesinde cinayet veya cinsel tecavüz gibi suçlara ilişkin yürütülen yargılamalarda bu imkân tanınmaktadır. Bunun dışındaki adli yardım uygulaması ‘Aile Yasası’ çerçevesinde şiddete maruz kalan kişiler için koruma emri başvurularında mümkündür.⁴¹

ii. UYGULAMA

Sığınmacı ve mülteciler gözaltına alındıktan sonra yargıç huzuruna çıkarılana kadar en fazla²⁴ saat boyunca karakol hücrelerinde tutulmaktadır. Bu süreçte dillerini anlamadıkları (ki çoğu zaman İngilizce dahi iletişim kurmak mümkün olmamaktadır) bir hücrede bekletilmektedirler. Mahkeme sürecinden önce, eğer MHD avukatlarının kendilerine ulaşımı mümkün olursa, o şekilde derneğin sunduğu tercüman hizmeti aracılığıyla neden gözaltına alındıklarını öğrenebilmektedirler.

Yargıç huzuruna çıkarıldıklarında, dernek avukatı hazır bulunuyorsa yanında tercüman ile gelmektedir. Eğer avukat yoksa polis veya savcılık tercüman hazır etmek zorundadır. Çoğu zaman karakolun bulunduğu yerde ikamet eden – çalışan ve ihtiyaç duyulan dili konuşan kişiler çağrılmakta, hukuki terimlerin çevirisinde kimi durumlarda eksiklikler yaşanmaktadır.

Sığınmacı ve mültecilerin genellikle yargılandıkları davalar ağır cezanın gündemine girmediği için ve alt ceza mahkemelerinde yargılandıkları için hiçbir zaman mahkeme, yargılanan kişilere ücretsiz avukat tayin edilmesi gerektiğine ilişkin emir vermemiştir. Bu ihtiyaç MHD’nin yürüttüğü projede çalışan avukatlar aracılığıyla giderilmekte, yerel otoriteler zorunlu bir ‘yasal’ düzenleme ve sistem olmadığı için adli yardım hizmetini yerine getirmemektedir.

Kendisi ile mülakat yapılan A. diğer adli suçlular ile birlikte tutulmuş, iki kere mahkemeye çıkarılmış ama doğru dürüst bir tercüman desteği alamamıştır. Avukat talebi tekrarlanınca avukat olduğunu söyleyen biri görüşmeye gelmiş ve yerel kurumun kendini atadığını söylemiştir. Fakat A. sonradan bunu doğru olmadığını anlamış, 400 TL’sini alan “avukat” ise Mahkemeye çıkmamıştır.⁴²

35 AİHS md 6, MSHS md 14, Cenevre Sözleşmesi md 16.

36 “1985 Anayasası md 17 ve 18”.

37 “Fasıl 155 md 64, 65 ve diğer ilgili maddeler”.

38 “Fasıl 157 md 2’ye göre on dört yaşından küçük kişi.”

39 “Fasıl 157 md 2’ye göre on dört yaşında veya daha büyük ile on altı yaşından küçük kişi.”

40 “Fasıl 157 Çocuk Suçluları Yasası md 5”.

41 “1/98 Aile Yasası md. 36-36A”.

42 Aslı Murat, Yemenli mülteci A. ile yapılan röportaj, 15.08.2022

SOSYAL HİZMET - SOSYAL YARDIMDAN YARARLANMA VE EĞİTİM HAKKI

i. 'MEVZUAT'

İnsanların yeterli beslenme, giyim, konut gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması, kendisi ve ailesi için insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeyine sahip olması ve yaşam koşullarının sürekli gelişmesine imkân yaratacak bir sistemin var olması gerekir. Bunun için uluslararası hukukun devletlere yüklediği, özellikle kırılgan gruplar arasında sayılabilecek sığınmacı ve mültecilere karşı belli başlı sorumluluklar mevcuttur.⁴³ 1951 Cenevre Sözleşmesi'nin 23. maddesi "ülkede yasal olarak ikamet eden mültecilere sosyal yardım ve iane konularında vatandaşlara uygulanan muamelenin aynı-sının uygulanacağını" söylemektedir. "Anayasa" da sosyal ve ekonomik bakımdan güçsüz olanlar için sosyal ve ekonomik önlemlerin alınması,⁴⁴ herkesin gıdaya erişiminin sağlanması⁴⁵ gerektiğini düzenlemektedir. Sosyal yardımların kimlere verilip verilmeyeceğini belirleyen "yasa" ise herhangi bir 'vatandaşlık kriteri' aramamakta, maddi güçsüzlüğü temel almaktadır.⁴⁶

Belli bir yaşa kadar ücretsiz ve kamusal eğitime erişim⁴⁷ pek çok sözleşmede koruma altına alınmıştır. Yine "Anayasa" herhangi bir ayırım yapmadan her çocuğun 15 yaşına kadar zorunlu, 18 yaşına kadar da ücretsiz öğrenim ve eğitim hakkı olduğunu düzenlemektedir.⁴⁸

ii. UYGULAMA

Sosyal hizmet ve sosyal yardım anlamında ne düzensiz gelişler neticesinde temel ihtiyaçların karşılanması ne de kalışı düzenlenen ve 'yasal' koşullarda Kıbrıs'ın kuzeyi kalan sığınmacı – mültecilerin ihtiyaçları karşılanmaktadır. Sayı sürekli değişiyor olsa da, BMMYK'nın koruma belgesiyle burada ikametlerini sürdürmekte olan yetişkinler 100, çocuklar ise 20 kişi civarındadır. Mülteciler hastanelerden faydalanabilmekte, fakat 'vatandaş' olmadıkları gerekçesiyle sosyal yardım alamamaktadırlar.

Zaman zaman gıda ve giyim yardımı yapılıyor olsa da, maddi anlamda yardım sağlanmamaktadır. Çalışma imkânı olmayan (mesela engelli, bakıma muhtaç bebeği veya hasta bireylerin bakımından sorumlu olan gibi) kişiler ciddi anlamda geçim sıkıntısı çekmekte, insani koşullarda hayatlarını idame ettirememektedirler. Bu kişilerin acil ihtiyaçları çoğu zaman sivil toplum örgütlerinin yürüttükleri bağış kampanyaları veya Kıbrıs'ın kuzeyindeki Kızılay'a yapılan başvurularla giderilmektedir. Bunlara ilaveten MHD'nin girişimleri ve lobi çalışmaları ile çoğu zaman temel ihtiyaçların karşılanması konusunda 'bakanlıklar' nezdinde geçici çözümler bulunsa da 'yasal' zorunluluk olmadığı için siyasi iradenin değişmesiyle bu gibi yardımlar mümkün olmayabilmektedir.

2022 yılı içerisinde bottan düşüp yaralanan⁴⁹ ve ciddi bir tedavi süreci geçiren bir sığınmacının ameliyatı dışındaki ilaç giderleri yerel kurumlardan tarafında karşılanmadı. Hâlbuki tutuklu ve mahkûmların, sigortasız olsalar dahi her türlü ilaç, tedavi ve tetkik ücretlerinin sağlıktan sorumlu yerel kurumlar tarafından karşılanacağına dair 'yasal' düzenleme mevcuttur.⁵⁰ Örneğin, gözü altında doğum yapan bir sığınmacının yeni doğan bebeğinin gerekli testleri yine MHD tarafından karşılanmıştır. Kişinin herhangi bir geliri olmamasına rağmen ne sosyal hizmetler ne de Sağlık Bakanlığı herhangi bir maddi katkı sağlamıştır.⁵¹ Sağlık Bakanlığı'na, hastane ve sağlık ocaklarına başvuran Suriye kökenli insanların sayılarına, cinsiyetlerine, engel durumlarına, ücret ödeyip ödemediklerine ve tutuklu veya mahkum olarak getirilmelerine dair olarak 28/11/2022 tarihinde sunulan dilekçeye rağmen, 'yasal' süre içerisinde ve sonrasında herhangi bir yanıt verilmemiştir.

43 ESKH md. 11, Cenevre Sözleşmesi md. 23.

44 'Anayasa md. 58'.

45 'Anayasa md. 56'.

46 '72/1989 Sosyal Yardımlar Yasası md. 5-6'.

47 ESKH md. 13, Cenevre Sözleşmesi md. 22.

48 'Anayasa md.59'.

49 "Tekneden atlar ken motor pervanesine takılan 1 göçmen ağır yaralı". <https://www.yeniduzen.com/tekneden-atlar-ken-motor-pervanesine-takilan-1-gocmen-agir-yarali-157237h.htm>. Erişim tarihi 06/03/2023.

50 "Yataklı Tedavi Kurumları Dairesi (Kuruluş, Görev ve Çalışma Esasları) Yasası md 4, 3. Fıkra".

51 Aslı Murat, MHD Proje Sosyal Danışman Burcu Okur ile röportaj, 05.03.2023.

Buna mukabil, düzenli geliş sonrasında Kıbrıs'ın kuzeyinde ikamet eden sığınmacı ve mültecilerin eğitime erişimini ölçebilmek için 28.11.2022 tarihinde verilen dilekçeye 29.11.2022 tarihinde verilen yanıtta, Bakanlık bünyesinde konuya ilişkin herhangi bir bilgi olmadığı belirtilmiştir. Diğer taraftan MHD'nin yürüttüğü proje çerçevesinde sosyal danışmanla yapılan görüşmede, farklı yaşlardaki çocukların okula devam ettiklerine, çalışmak isteyen bir annenin bakmakla yükümlü olduğu çocuğu için talep edilen kreş hizmetinin sağlanmadığına, 2021 yılında Barış Sinir ve Ruh Hastanesi'nde intihar eden bir mülteci annenin çocukları için sosyal hizmetlerden talep edilen psikolojik desteğin verilmediğine dikkat çekilmiştir.

Keza okullarda, dil farklılığı ve benzeri sebeplerle sosyal uyum göstermede sıkıntılar yaşayan mülteci çocuklara yönelik ek takviye ders veya sınıflar olmadığı için, çoğunun eğitimde kendi yaşlarının çok gerisinde kaldığı belirtilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Mülteci haklarına yönelik uluslararası sözleşmeler ‘mevzuat’ımıza meclis tarafından çıkarılan onay “yasa”larıyla dâhil edilmiş olmasına rağmen, yerel otoritelerin bunlara uygun icraat sergilemediklerini söylemek mümkündür. Özellikle insan haklarına ilişkin sözleşmeler ilgili olarak yaşadığımız bu sorunun çözümü için özel yerel “yasa”ların çıkarılması ve var olan “yasa”larda tadilata gidilmesi gerekmektedir.

Mülteci hakları söz konusu olduğunda, ekonomik ve sosyal gereksinimlerin sağlanması bir tarafa, en temel kurallardan olan geri gönderilmeme ve cezalandırılmama prensipleri ihlal edilmektedir. Bu noktada atılması gereken en ivedi adım, yerel kurumların yönetim kapasitesini ve planlamasını da dikkate alan bir sığınma sistemi kurmaktır. Şu anda Suriyelilere uygulanan ön vize zorunluluğu, kişilerin gelişini engellemekte veya düzenlememektedir. Aksine, düzensiz gelişler neticesinde, yaşam hakkını daha da tehdit eden bir boyuta ulaşmasına neden olmaktadır. AIHM içtihadında, AIHS md 3’te korunan işkence ve kötü muamele yasağının mutlak niteliği dikkate alınarak, sözleşme bir devleti bu madde altındaki sorumluluğundan bağışık tutulmadığı söylenmektedir.⁵² Netice itibariyle gözaltına alınan, tutuklanan, cezalandırılan ve sınır dışı edilen mülteciler işkence ve kötü muamele, kişi özgürlüğü ve güvenliği, adil yargılama hakkı, sağlığa erişim gibi pek çok hususta hak ihlaline maruz kalmaktadırlar.

Diğer taraftan, düzenli şekilde giriş yaptıktan sonra BMMYK ile temas kurabilen veya insani ikamet vizesiyle (ki bu yönde kaç kişinin Kıbrıs’ın kuzeyinde olduğuna dair bilgi talep edilmesine rağmen raporda belirtildiği gibi dilekçe yerel otoritelerce yanıtlanmamıştır) Kıbrıs’ın kuzeyinde kalışları ‘yasal’ zemine kavuşturulan sığınmacılar için en temel insan haklarına (sağlık, barınma, eğitim, sosyal yardım gibi) erişimde ciddi engeller 2022 yılı boyunca yaşanmaya devam etmiştir.

Bu raporda anlatılan sorunların çözülmesi için başlıca önerilerimiz aşağıdaki gibidir:

- Uluslararası korumaya ihtiyaç duyabilecek sığınmacı ve mültecilerin Kıbrıs’ın kuzeyinin yargı yetkisi içerisinde uygulanacak sığınma sistemine ilişkin yerel “yasa”ların hazırlanarak adil ve etkin bir mülteci belirleme prosedürü kurulmalıdır.
- Uluslararası korumaya ihtiyaç duyan kişilerin tutuklanmaları her koşulda, otomatik değil istisnai olmalıdır.
- “Fasıl 105 Yabancılar ve Muhaceret Yasası”nda yapılacak olan değişiklikler neticesinde düzensiz yollardan giriş yapan sığınmacı ve mültecilere yönelik istisnalar getirilmelidir. Sığınmacı ve mültecilerin alıkonulmasından kaçınılmalı ve yalnızca son çare olarak düşünülmelidir. Alıkonmaya alternatifler yasada belirtilmeli ve uygulanmalıdır. Alıkonmanın gerekli olduğu durumlarda, alıkonulma yerleri uluslararası standartlara uygun olmalıdır. Fakat çocuklar hiçbir hal ve durumda alıkonulmamalıdır.
- Karakol, cezaevi ve alıkonma merkezlerinde ücretsiz, yetkin ve tarafsız tercümanlar bulundurulmalıdır.
- “İnsani İkamet İzni”ne yönelik standartlar ‘yasal’ zeminde netleştirilmeli ve vizeye bağlı sunulacak kamusal hizmetler (ücretsiz sağlık, eğitim ve sosyal yardım gibi) belirlenmelidir. İzne ilişkin uygulanacak kriterler uluslararası insan hakları yükümlülükleri ışığında düzenlenmeli ve 1 yıllık süre uzatılabilir olmalıdır.
- Sığınmacıların menşe ülkelerine veya zulüm görme riski altında olduklarını belirttikleri ülkelere geri gönderilmesinin önüne geçecek risk değerlendirme sistemi kurulmalıdır. Risk tespit edilmesi durumunda, kişiler asla ülkelere geri gönderilmemelidirler.

⁵² AIHM, Aden Ahmet v Malta, Başvuru No: 55352/12, s. 36.

- Sığınmacı ve mültecilerin kamusal sosyal yardım hizmetlerinden yararlanmaları sağlanmalıdır.
- Sığınmacı ve mültecilere adli yardım sağlanmalıdır.
- İşkenceye Karşı Sözleşme'nin Seçmeli Protokolü ve 1967 Mültecilerin Statüsüne Dair Ek Protokol onaylanmalı ve sığınmacı ve mültecilerin tutuldukları kapatılma mekanlarına (karakol, cezaevi veya yurt gibi) düzenli ve habersiz ziyaretler yapacak yerel bağımsız komiteler kuracak olan 'yasal' düzenlemeler 'mevzuat'a dahil edilmelidir.

MÜLAKATLAR

Yemenli mülteci A. ile yapılan röportaj, 15/08/2022

MHD Proje Koordinatörü Laden Yusufuğlu ile röportaj, 23/02/2023

MHD Proje Sosyal Danışman Burcu Okur ile röportaj, 05/03/2023

MHD Proje Avukatı Melis Türkkal ile röportaj, 28/02/2023

BASINDA ÇIKAN HABERLER

Tekneden atlarken motor pervanesine takılan 1 göçmen ağır yaralı' <https://www.yeniduzen.com/tekneden-atlarken-motor-pervanesine-takilan-1-gocmen-agir-yarali-157237h.htm>,

"Yasa dışı yoldan kuzeye geçmek isterken yakalandılar", <https://www.yeniduzen.com/yasa-disi-yoldan-kuzeye-gecmek-isterken-yakalandilar-156043h.htm>

"Umuda yolculuk hapiste sonlandı", <https://www.yeniduzen.com/umuda-yolculuk-hapiste-sonlandi-155602h.htm>,

Yasak bölgeyi ihlal eden 13 kişi tutuklandı" <https://www.yeniduzen.com/yasak-bolgeyi-ihlal-eden-13-kisi-tutuklandi-152537h.htm>,

"Ara bölgede mülteci avı" <https://www.halkinsesikibris.com/adli-haberler/ara-bolgede-multeci-avi-h176068.html>,

"Güney Kıbrıs'ta kaçak mülteci sayısı 21 bin..." <https://www.gundemkibris.com/guney-kibrista-kaçak-multeci-sayisi-21-bin>,

 Girne Caddesi 168, Lefkoşa

 insanhaklariplatformu@gmail.com

 ihp.hrp **ihp.hrp** **ihp_hrp**

Bu yayın Avrupa Birliği tarafından finanse edilmiştir. İçerik tamamıyla İnsan Hakları Platformu sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmağ zorunda değildir.

**İnsan
Hakları
Platformu**
Human Rights Platform